

Nationalstaten på egen hand har ingen framtid

Dagens Industri den 30 juni 2020

På en presskonferens i maj 2020 förklarade Tysklands förbundskansler Angela Merkel att "Nationalstaten på egen hand har ingen framtid. Och jag säger det för Tyskland: För Tyskland går det varaktigt bra endast om det också går bra för Europa". Några dagar senare presenterade hon och Frankrikes president Emmanuel Macron en plan för hur de anser att pandemin, och den ekonomiska krisen i spåren av pandemin, ska motverkas i Europa.

Det är vår bestämda mening att Angela Merkels uttalande är ännu mera sant för ett litet EU-land som Sverige. Vår ekonomiska och politiska framtid är på ett avgörande sätt beroende av att EU:s inre marknad förblir en genuint öppen marknad och att det går bra för Europa – både ekonomiskt och politiskt. 57 procent av vår export var 2019 till EU28-länderna och 70 procent av importen. I en värld som alltmer präglas av motsättningar mellan USA och Kina, med en akut klimatkris och med Storbritanniens utträde, har EU en allt viktigare roll för att återskapa en fungerande världsordning efter coronakrisen. För Sverige är det en avgörande fråga att kunna vara en fullvärdig, inflytelserik och konstruktiv medlem av EU.

Vi är bekymrade för att Sveriges roll nu riskerar att minska inom EU i flera av de stora frågorna. Det gäller även hanteringen av pandemin. En "nationalstat på egen hand" kan inte åstadkomma mycket. Sverige har dessvärre haft en attityd av att se på EU som ett smörgåsbord. Det gör man dock inte i de viktigaste EU-länderna. Vi väljer vissa delar av smörgåsbordet och inte andra. Vi välkomnar och applåderar ankomsten av polska brandmän och italienska brandbekämpningsplan när Sverige haft svåra skogsbränder samtidigt som vi utmärker oss som snåla när krisen i Europa ska motverkas.

Så länge som Storbritannien var en EU-medlem och vi lutade oss mot dem var detta snålsolidariska spår kanske möjligt. Storbritannien hade i mångt och mycket samma attityd i sin relation till EU som Sverige. Efter brexit är dock den attityden och tiden förbi. Nu behöver Sverige andra nära och tunga vänner. Tyskland ligger nära till hands, naturligtvis. Ett litet land som Sverige kan knappast längre ställa sig utanför i de stora, avgörande framtidsfrågorna i EU. Hjälppaketet som nu ligger på EU:s bord är en sådan avgörande fråga.

För att lindra de ekonomiska konsekvenserna av pandemin bedriver länderna i EU en kraftigt expansiv finans- och penningpolitik. Penningpolitiken sköts av Europeiska Centralbanken (ECB) för länderna i eurozonen och av Riksbanken i Sverige. Finanspolitiken sköter de enskilda länderna var för sig, hittills. Det leder till olika stora stödinsatser i olika länder. Vissa länder, och Sverige är ett av dem, har en i utgångsläget låg skuldsättning och kan låna mycket stora belopp för att stödja individer och företag så att de klarar 2020 och 2021 utan att kreditvärdigheten äventyras. Andra länder, exempelvis Italien, Spanien och Frankrike är avsevärt mer skuldsatta och kan inte låna tillnärmelsevis lika mycket utan att förstöra sin kreditvärdighet. Det kan för dem ta lång tid, kanske ett eller två decennier med återhållsam finanspolitik, för att få ned skuldsättningen, och komma tillbaka till ekonomisk styrka.

Risken för politisk instabilitet och uppsving för populistiska och högnationalistiska rörelser, är betydande. Populistiska partier i Italien har redan börjar mullra om att lämna eurozonen och till och med EU om solidariteten inte är större och om EU-länderna inte vill hjälpa varandra ur krisen. Om den gemensamma valutan och kanske hela EU-samarbetet spricker skulle det allvarligt försämra stabiliteten i Europa – och även drabba Sverige. Slutsatsen av detta resonemang är att även om Sverige fortsätter att välja att stå utanför den gemensamma valutan bör vi av rent egenintresse likväl med kraft stödja euroländernas politiska sammanhållning och ekonomiska stabilitet och tillväxt.

I syfte att fördela bördorna på ett rättvist och solidariskt sätt och skapa förutsättningar för ett starkt och sammanhållet EU efter krisen, har EU kommissionen föreslagit ett program om 750 miljarder euro inom ramen för den långfristiga EU-budgeten. Pengarna föreslås lånas upp av de 27 medlemsländerna och fördelas till de delar av EU där de bäst behövs, vilket i första hand är Italien och Spanien. Ett stort antal länder, inte bara de sydeuropeiska utan även Sverige, kan förväntas få del av stödet. Den exakta tillämpningen är under utredning och förhandling. Respekt för rättsstatens principer bör finnas med som ett tydligt villkor för stöd. Pengarna ska återbetalas under perioden 2028–2058.

Frågan om lån eller bidrag, har blivit mycket infekterad och ses som en mätare av den inomeuropeiska solidariteten. Sverige har, tillsammans med Danmark, Österrike och Nederländerna, ”de sparsamma fyra”, förklarat att de tycker att programmet är viktigt men motsätter sig att 500 miljarder euro ska vara i form av bidrag. De fyra vill att allt ska ges som lån. Wolfgang Schäuble, Tysklands mångårige finansminister och Angela Merkels parhäst är numera Tysklands förbundsdagspresident. Schäuble påpekade nyligen något vi svenskar bör ta till oss: ”Ytterligare lån till EU:s medlemsstater skulle bli stenar i stället för bröd därför att flera medlemsstater redan är högt skuldsatta” (Financial Times 23/5).

Hur kommer det sig att Sverige motsätter sig bidrag till människor och företag i de länder i Europa som behöver bröd och inte stenar? Sverige har en historia av att ha undgått krig och förstörelse under 1900-talet och har en tradition av empati i form av till exempel generöst bistånd till fattigare länder och till flyktingmottagande. Om inte Sverige är solidariskt med de andra EU-länderna kommer de inte att vara solidariska med oss. Att Sverige är EU-solidariskt ligger i vårt egenintresse. Sverige ska vara med och driva på, inte bromsa.

Anna Maria Corazza Bildt

Göran Färm

Carl B Hamilton

Fredrik Malm

Cecilia Malmström

Agneta Pleijel

Olle Schmidt

Daniel Waldenström

Pehr Wissén

Per Wästberg

Maciej Zaremba